

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

7. SINIF

5. ÜNİTE: İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE YORUMLAR

KONU: İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar

BİR ÖNCEKİ DERSİMİZDE NELER ÖĞRENDİK ?

İslam düşüncesindeki yorum biçimlerinden;

1) İnançla ilgili
(İtikadi)
Yorumlar

2) Fıkhi
Yorumlar

3) Tasavvufi
Yorumlar
• Mevlevilik

hakkında genel bilgi sahibi olduk.

BU DERSİMİZDE NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

İslam düşüncesindeki yorum biçimlerinden;

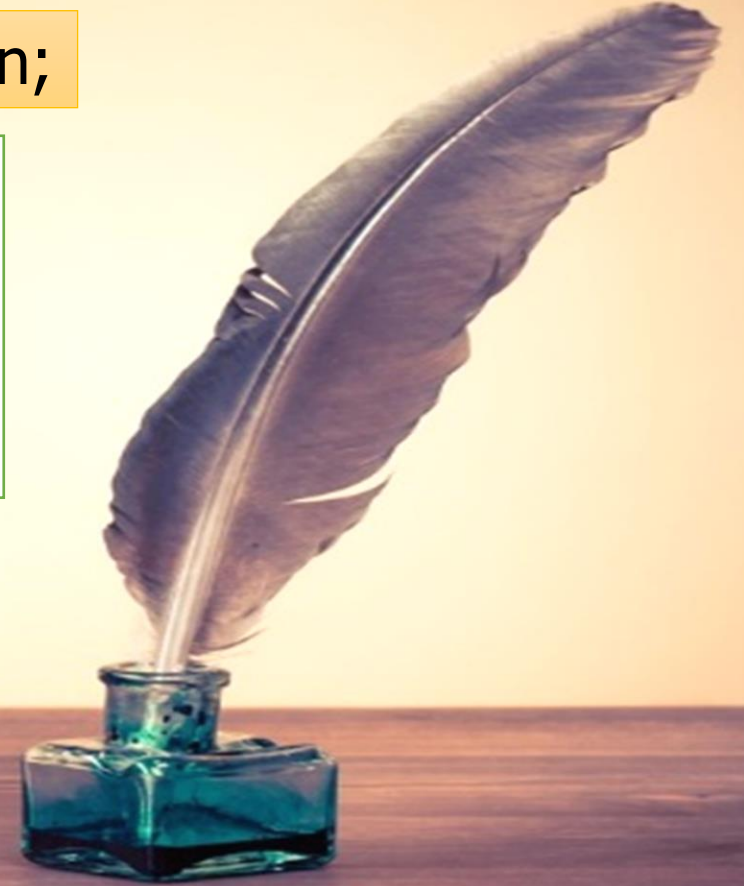
1) İnançla İlgili
(İtikadi)
Yorumlar

2) Fıkhi
Yorumlar

3) Tasavvufi
Yorumlar

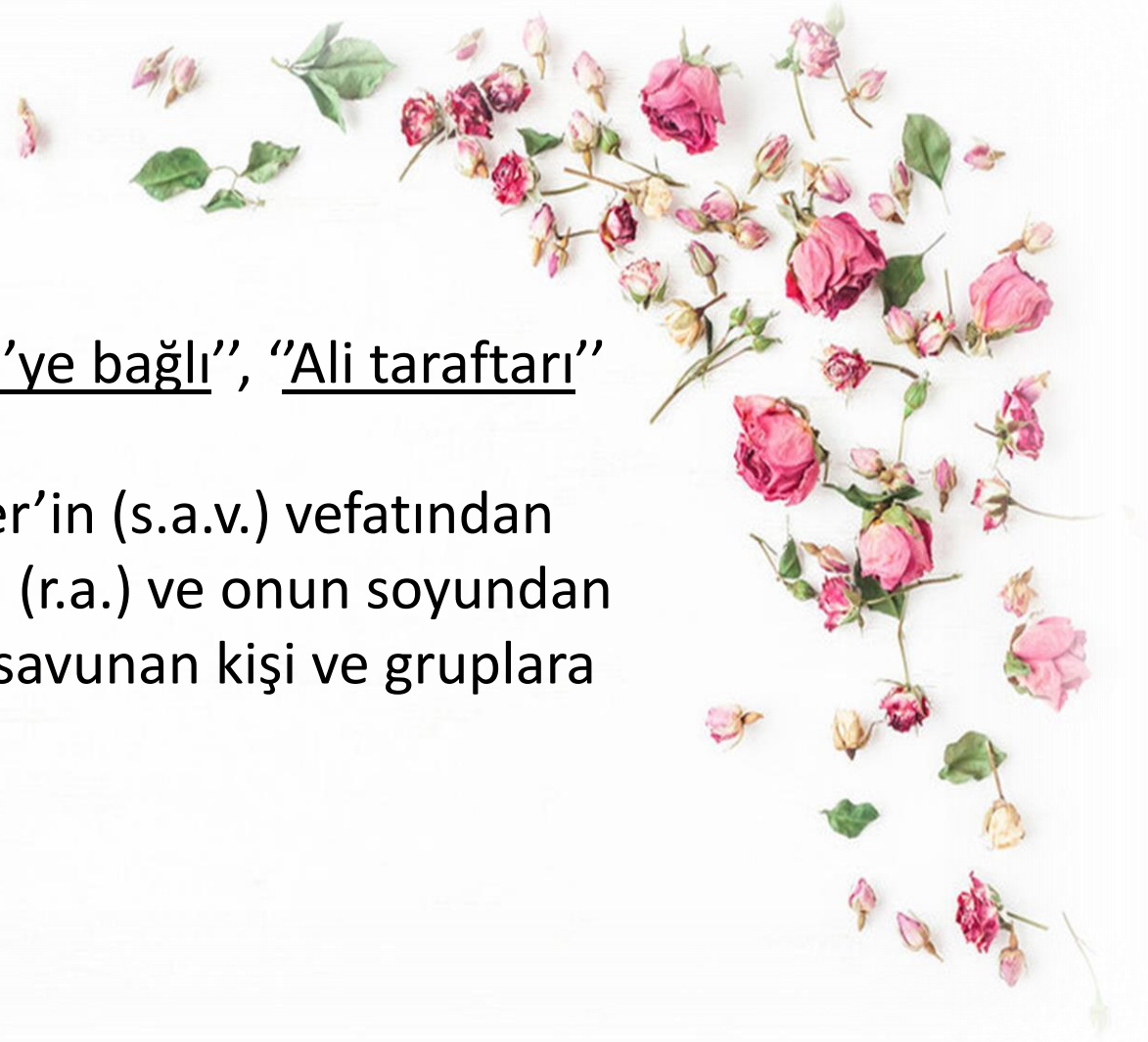
- Alevilik
Bektaşilik

hakkında genel bilgiler öğreneceğiz.

Alevilik-Bektaşilik

- **Alevi** kavramı sözlükte, “Ali’ye bağlı”, “Ali taraftarı” anlamlarına gelir.
Genel olarak Hz. Peygamber’in (s.a.v.) vefatından sonra halifeliğin, Hz. Ali’nin (r.a.) ve onun soyundan gelenlerin hakkı olduğunu savunan kişi ve gruplara Alevi denilmiştir.

Alevilik-Bektaşilik

- **Bektaşilik** ise büyük Türk düşünürü ve mutasavvıfı Hacı Bektaş Veli'nin görüş ve düşüncelerini temel alan tasavvufi yorum biçimidir.
- Alevilik ile Bektaşilik esas itibarıyla bire bir aynı şeyler değildir. Ancak bazı benzerlikleri vardır.

Alevilik-Bektaşilik

- Hacı Bektaş Veli, 1209 yılında, Horasan'ın önemli kültür merkezlerinden biri olan Nişabur'da dünyaya gelmiştir.
- Babası Horasan hükümdarı olan Hacı Bektaş Veli, küçük yaştan itibaren İslami ilimleri öğrenmiş, tasavvuf yolunda ilerlemiştir.

Alevilik-Bektaşilik

- Anadolu'ya gelen Hacı Bektaş Veli; Amasya, Kırşehir ve Sivas gibi yerlerde bulunmuş, daha sonra Sulucakarahöyük (Hacıbektaş) kasabasına gelip yerleşmiştir.

Alevilik-Bektaşilik

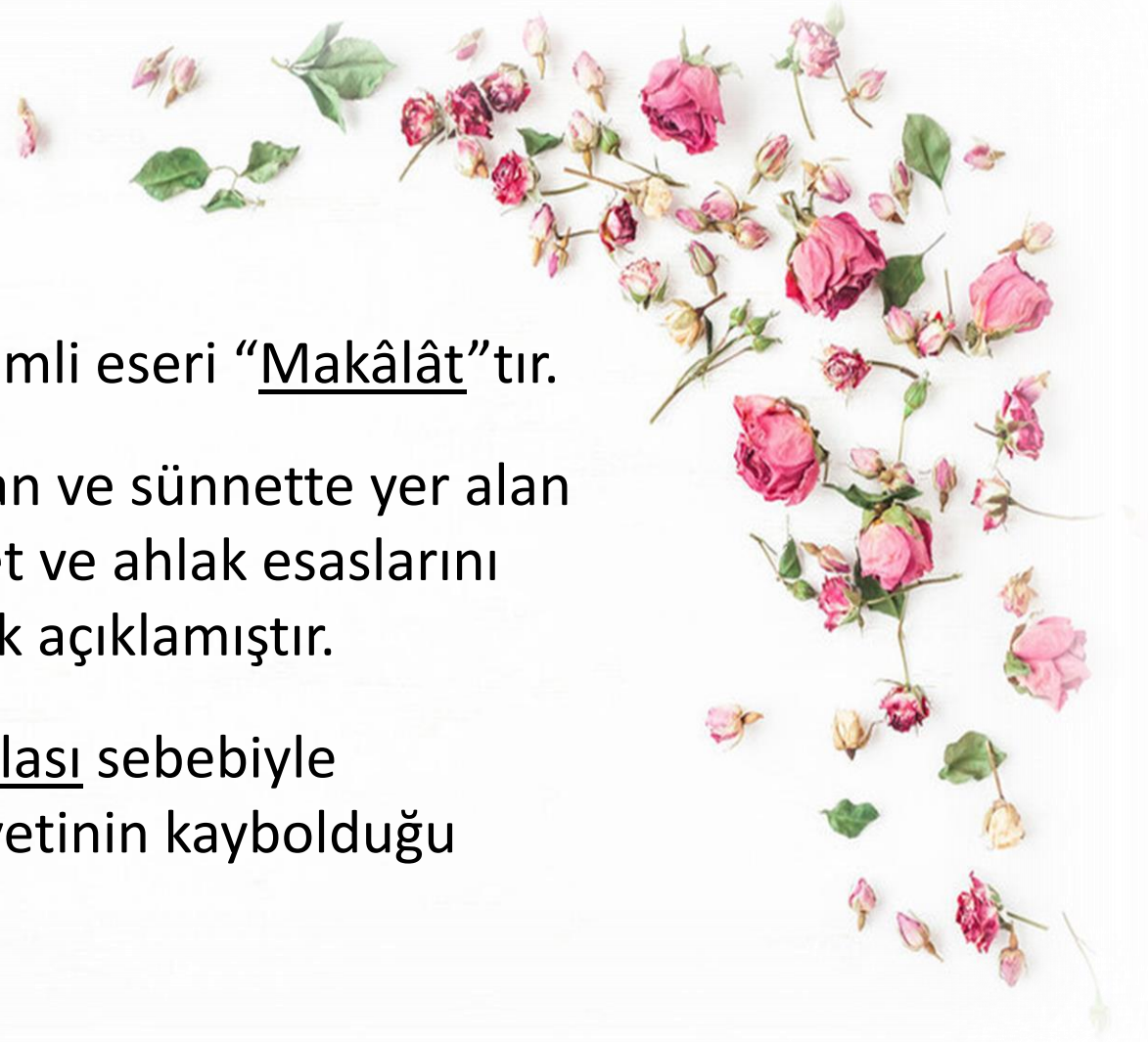
- Ömrünün sonuna kadar Sulucakarahöyük'te yaşayan Hacı Bektaş Veli, 1270 yılında Sulucakarahöyük'te vefat etmiştir.
- Hacı Bektaş Veli'nin türbe hâline getirilen kabri, günümüzde Nevşehir sınırları içinde bulunan Hacıbektaş ilçesindedir.

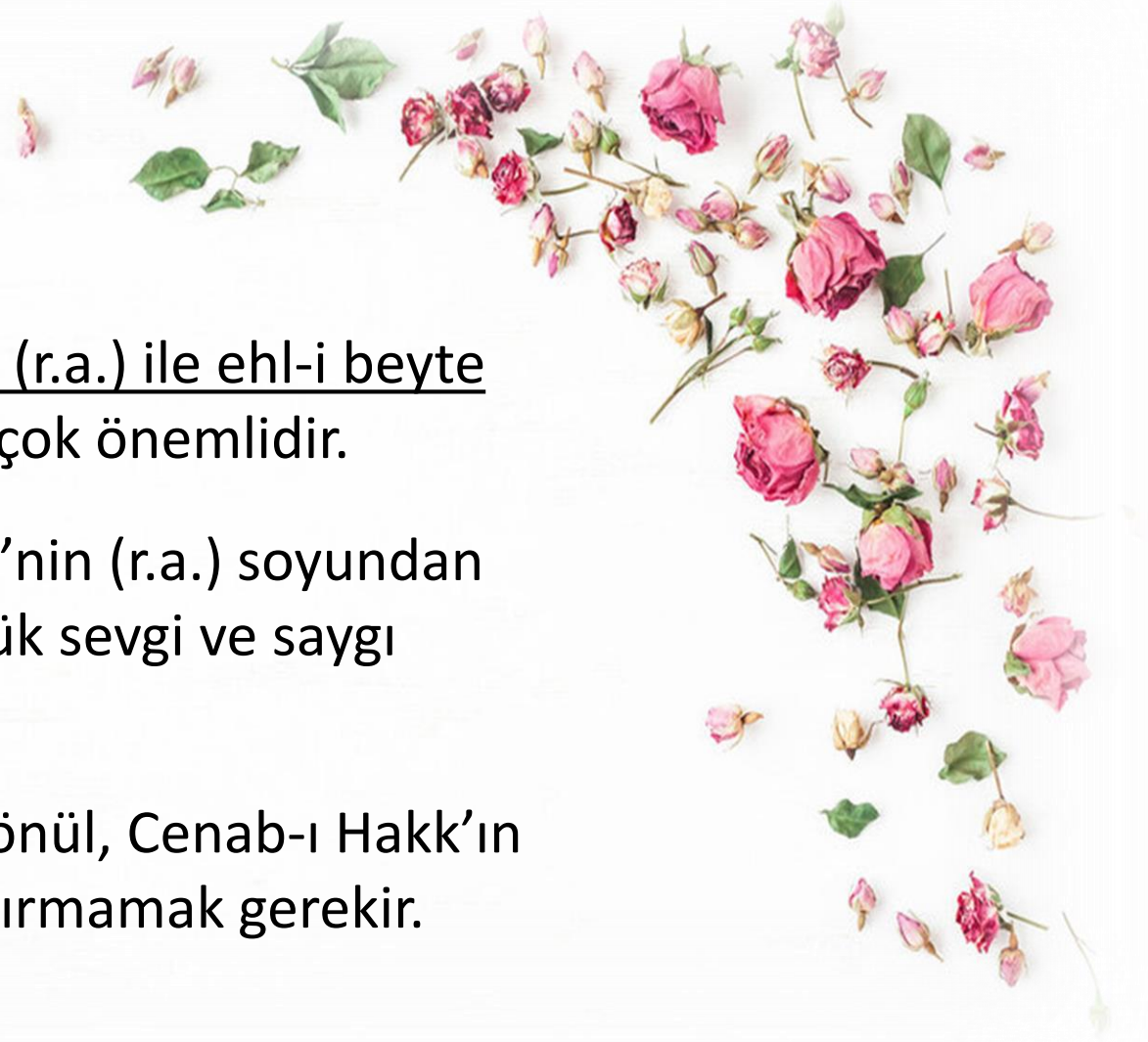
Alevilik-Bektaşilik

- Hacı Bektaş Veli'nin en önemli eseri "Makâlât" tır.
- Makâlât adlı eserinde Kur'an ve sünnette yer alan ilkeleri işlemiş; iman, ibadet ve ahlak esaslarını ayet ve hadislerle dayanarak açıklamıştır.
- Hacı Bektaş Veli, Moğol İstilasası sebebiyle Selçukluların siyasi hâkimiyetinin kaybolduğu dönemde yaşamıştı.

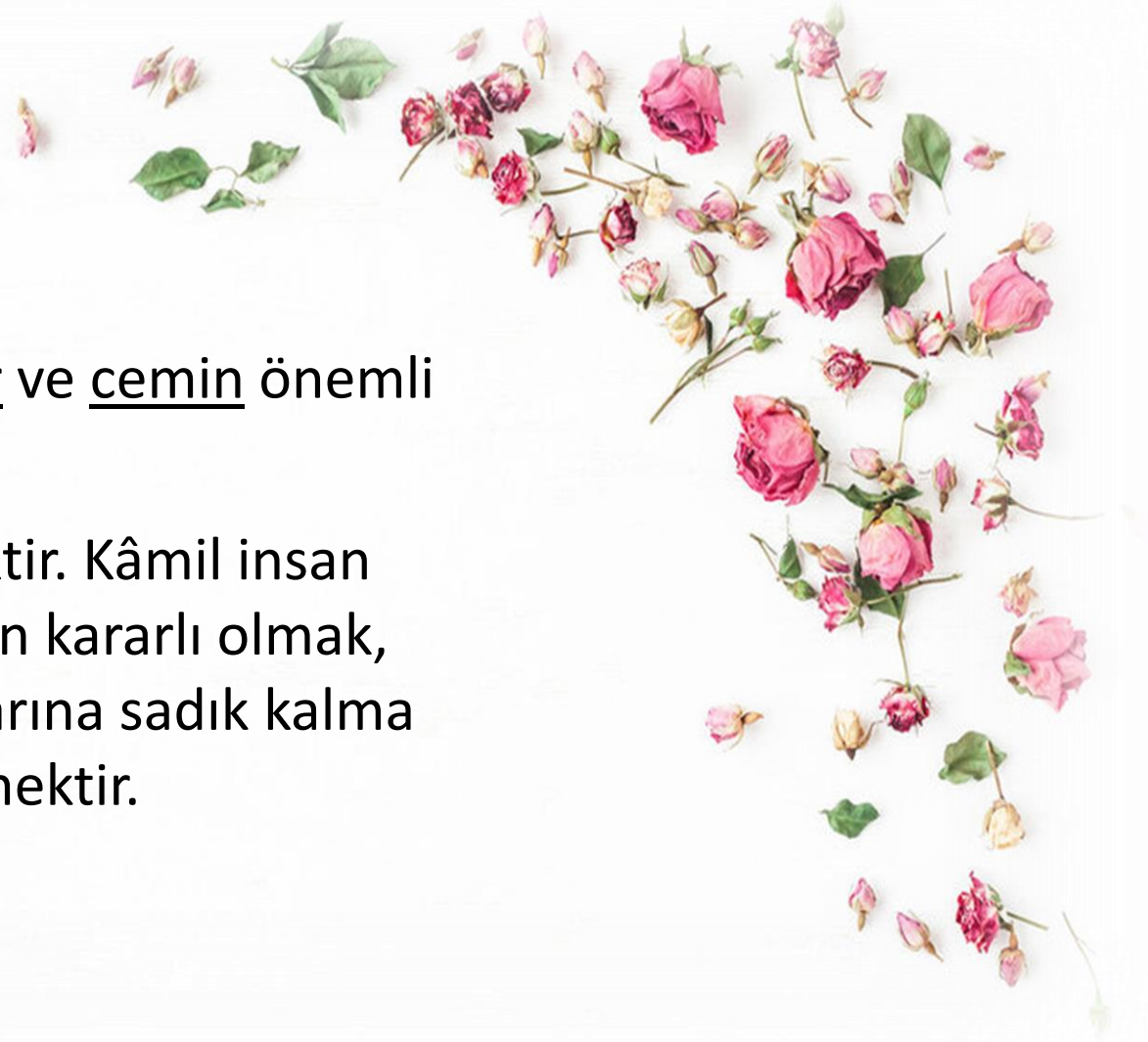
Alevilik-Bektaşilik

- Alevilik-Bektaşilikte, Hz. Ali (r.a.) ile ehl-i beyte sevgi ve saygı gösterilmesi çok önemlidir.
- Alevilik-Bektaşilikte, Hz. Ali'nin (r.a.) soyundan gelen on iki imama da büyük sevgi ve saygı duyulmuştur.
- Alevi-Bektaşi kültüründe gönül, Cenab-ı Hakk'ın evidir. İnsanların gönlünü kırmamak gerekir.

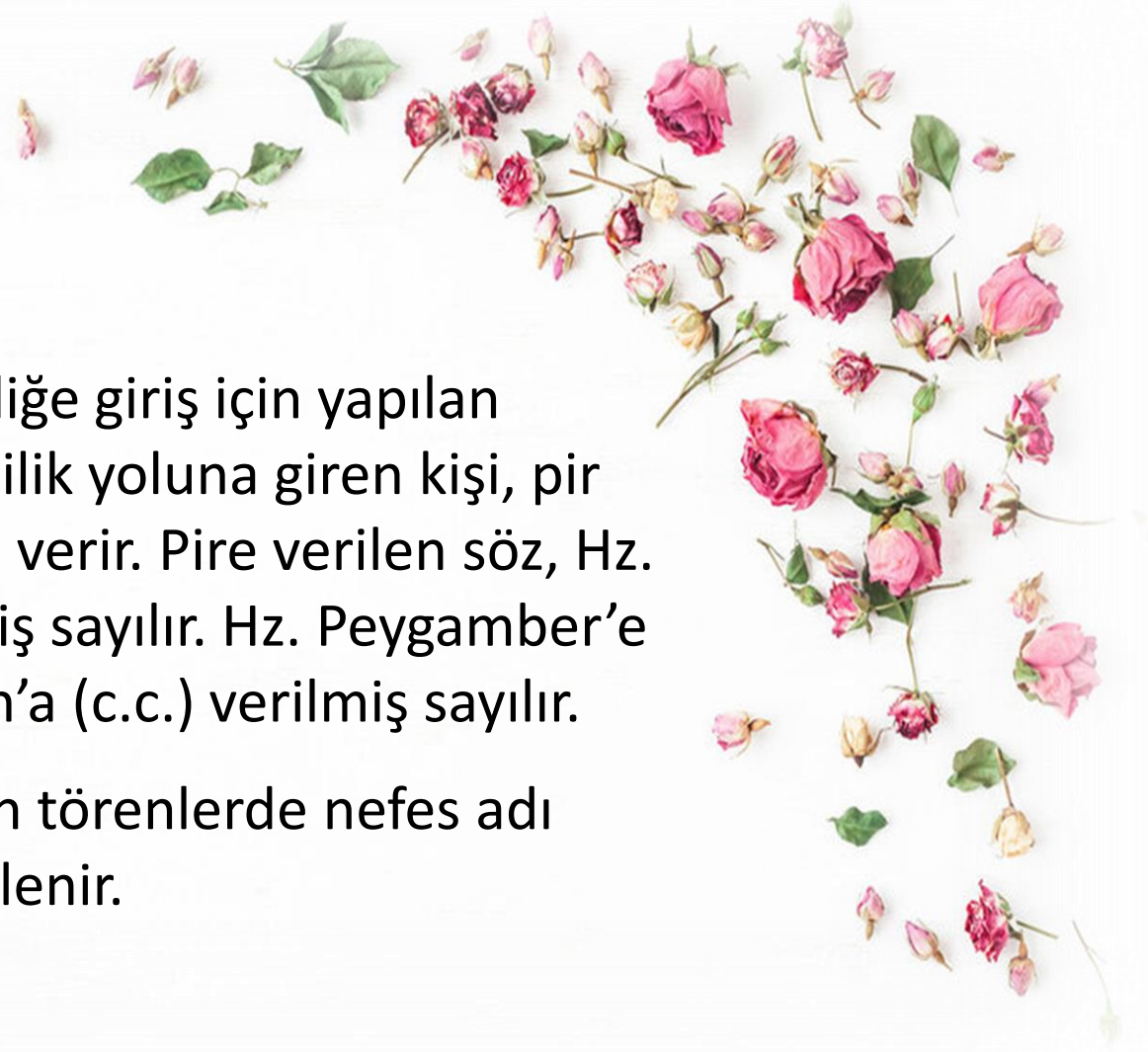
Alevilik-Bektaşilik

- Alevilik-Bektaşilikte ikrar ve cemin önemli yeri vardır.
- İkrar, söz vermek demektir. Kâmil insan mertebesine ulaşmak için kararlı olmak, Alevilik-Bektaşilik kurallarına sadık kalma konusunda pire söz vermektir.

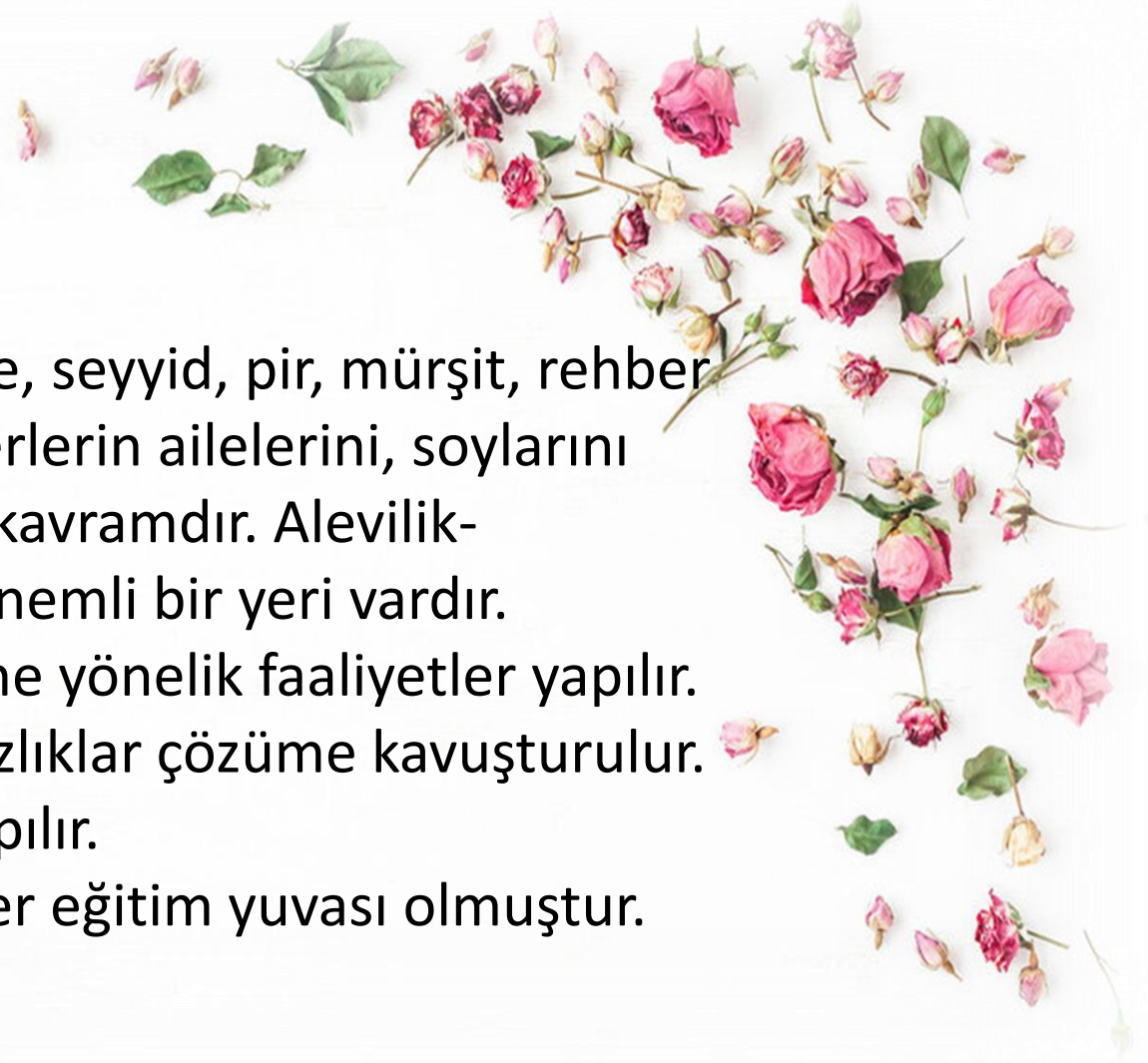
Alevilik-Bektaşilik

- **İkrar ayini**, Alevilik-Bektaşiliğe giriş için yapılan merasimdir. Alevilik-Bektaşilik yoluna giren kişi, pir denilen manevi öndere söz verir. Pire verilen söz, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) verilmiş sayılır. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) verilen ikrar da Allah'a (c.c.) verilmiş sayılır.
- Alevilik-Bektaşilikte, yapılan törenlerde nefes adı verilen deyiş ve ilahiler söylenir.

Alevilik-Bektaşilik

- **Ocak;** Alevilik-Bektaşilikte dede, seyyid, pir, mürşit, rehber gibi adlarla da anılan dinî önderlerin ailelerini, soylarını nitelemek üzere kullanılan bir kavramdır. Alevilik-Bektaşilikte ocak kültürünün önemli bir yeri vardır.
  - Ocaklarda insanların eğitime yönelik faaliyetler yapılır.
  - Yaşanan sorunlar ve anlaşmazlıklar çözüme kavuşturulur.
  - Dinî ve toplumsal törenler yapılır.Ocaklar, Alevi toplumu için birer eğitim yuvası olmuştur.

Alevilik-Bektaşilik

Cem ve Cemevi:

- **Cem** kavramı sözlükte, toplamak, bir araya getirmek anlamına gelir. Alevi-Bektaşî kültüründe ise cem, Alevi-Bektaşî düşüncesini benimseyen kimselerin, belli zamanlarda bir araya gelerek yaptıkları toplantı ve törene denir.
- Cemin yapıldığı yere **cemevi** denir.

Alevilik-Bektaşilik

- Cem; yardımlaşma, dayanışma, ruhen arınma, toplumsal sorunlara çözüm bulma, aydınlanma ve öğrenme yeridir. Cemde kadın, erkek, zengin, fakir, ayrımı yoktur; herkes eşittir.

Alevilik-Bektaşilik

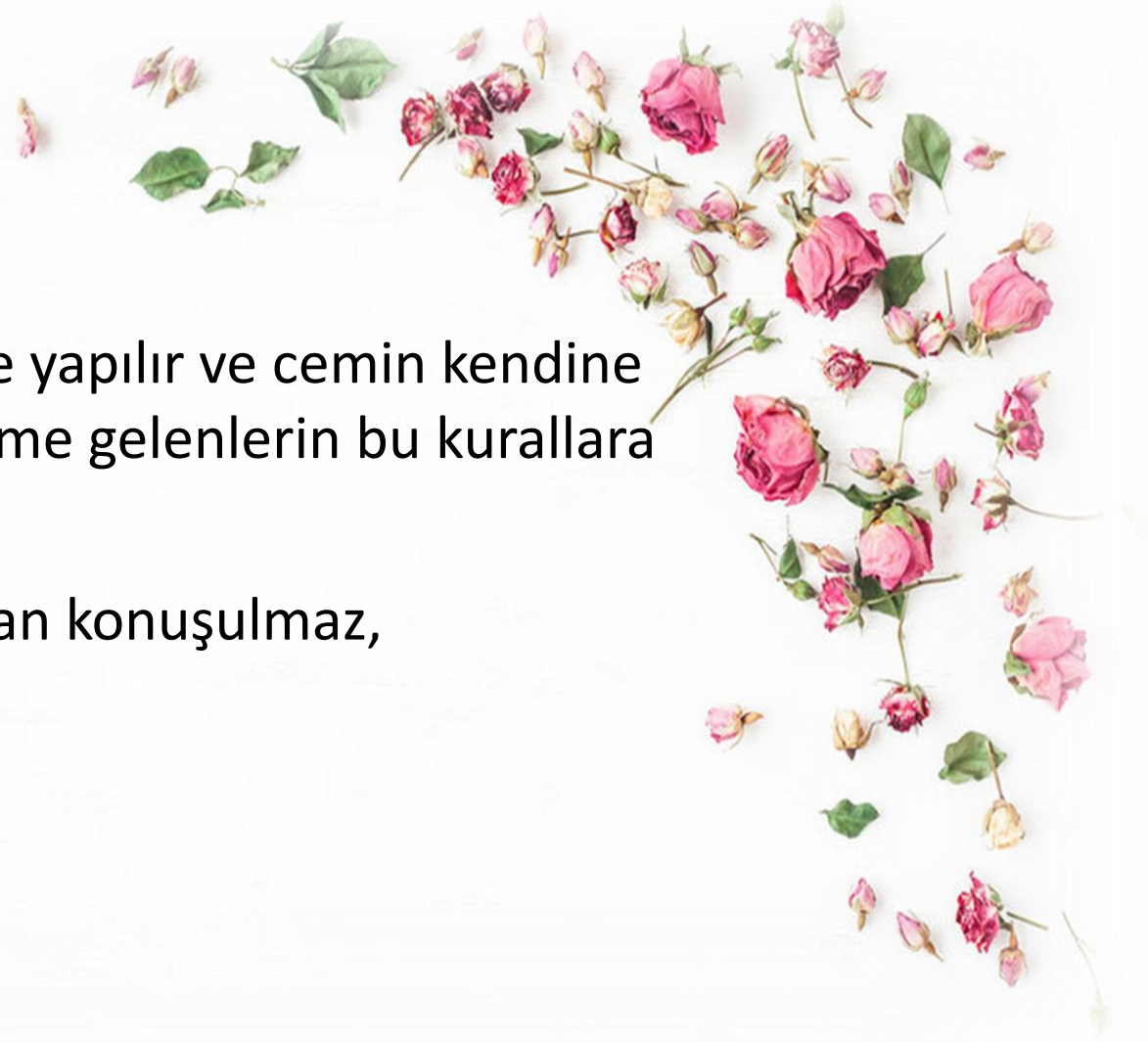
- Alevilik-Bektaşilikte bazı cem çeşitleri vardır.
    - Abdal Musa cemi (Birlik cemi)
    - İkrar cemi
    - Görgü cemi
- bunların başlıcalarıdır.

Alevilik-Bektaşilik

- Cem, belli bir disiplin içinde yapılır ve cemin kendine has bazı kuralları vardır. Ceme gelenlerin bu kurallara uyması gerekir.
  - Cemde müsaade alınmadan konuşulmaz,
  - Yerinden kalkılmaz,
  - Bir şey yenilmez,
  - Cemevinden çıkılmaz,
  - Dedikodu yapılmaz.

Alevilik-Bektaşilik

- Ceme katılacak olanlar abdest alırlar, temiz kıyafetlerini giyerek evlerinden çıkıp cemevine gelirler.
- Cemde, önce aralarında anlaşmazlık olanların sorunları çözülür, küskün olanlar barıştırılır ve helallik alınır.

Alevilik-Bektaşilik

- Cemevine gelenlere, Hz. Hüseyin (r.a.) ile Kerbela şehitleri anısına su dağıtılır.
- Kurbanlar kesilir, etler pişirilir, kurbanların eti ve evden getirilen yiyecekler ceme katılanlara ikram edilir.
- Yemek yendikten sonra dua edilir.
- Cemde semah dönülür.
- Salavatlar getirilir; mersiyeler, nefesler, ilahiler okunur.
- Dede, ceme katılanlara Kur'an-ı Kerim ayetleri okur, sohbet eder, öğütler verir ve tövbe ettirir.
- Sonra da dua eder ve cemi bitirir.

Alevilik-Bektaşilik

- Cemde yerine getirilmesi gereken on iki hizmet ve her bir hizmeti yerine getirmekle görevli bir kişi bulunur. On iki hizmet, cemin ayrılmaz bir parçasıdır.

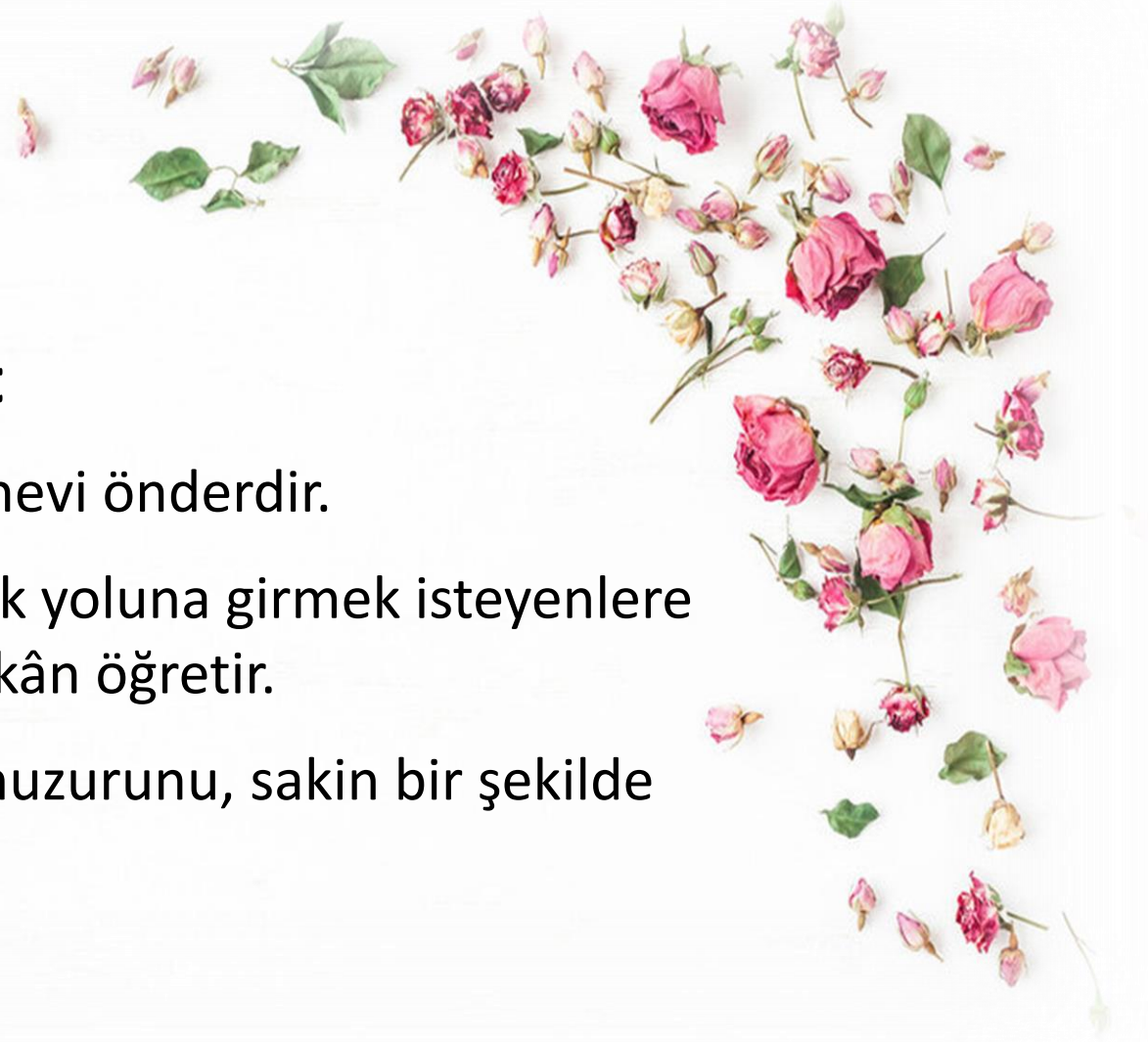
Alevilik-Bektaşilik

Cemde On İki Hizmet

Dede: Cemi yöneten manevi önderdir.

Rehber: Alevilik-Bektaşilik yoluna girmek isteyenlere yardımcı olur, adap ve erkân öğretir.

Gözcü: Cemin düzenini, huzurunu, sakin bir şekilde geçmesini sağlar.

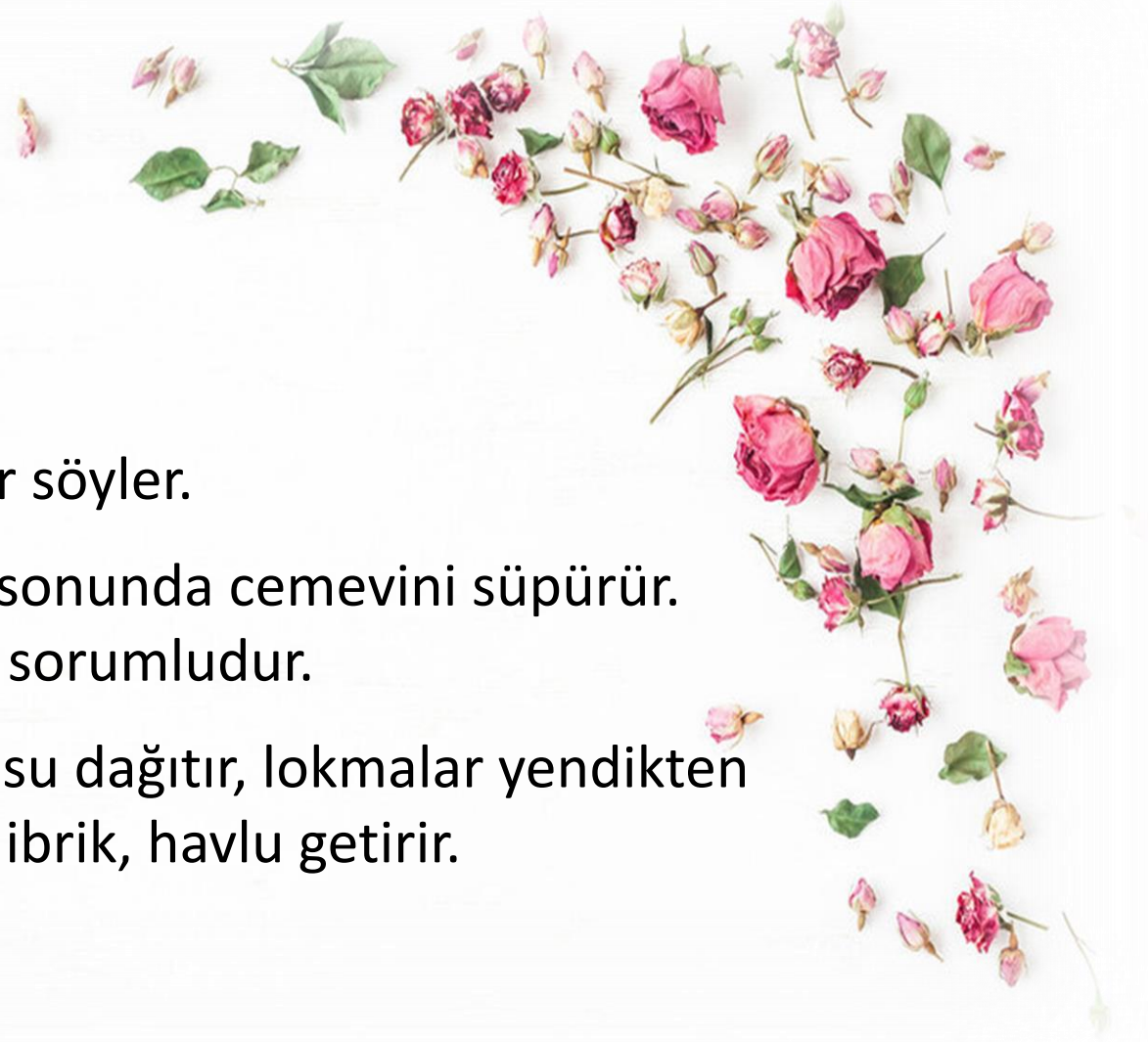
Alevilik-Bektaşilik

Cemde On İki Hizmet

Zakir: Saz çalarak deyişler söyler.

Süpürgeci: Her hizmetin sonunda cemevini süpürür.
Cemevinin temizliğinden sorumludur.

Sakkacı: Ceme gelenlere su dağıtır, lokmalar yendikten sonra temizlik için leğen, ibrik, havlu getirir.

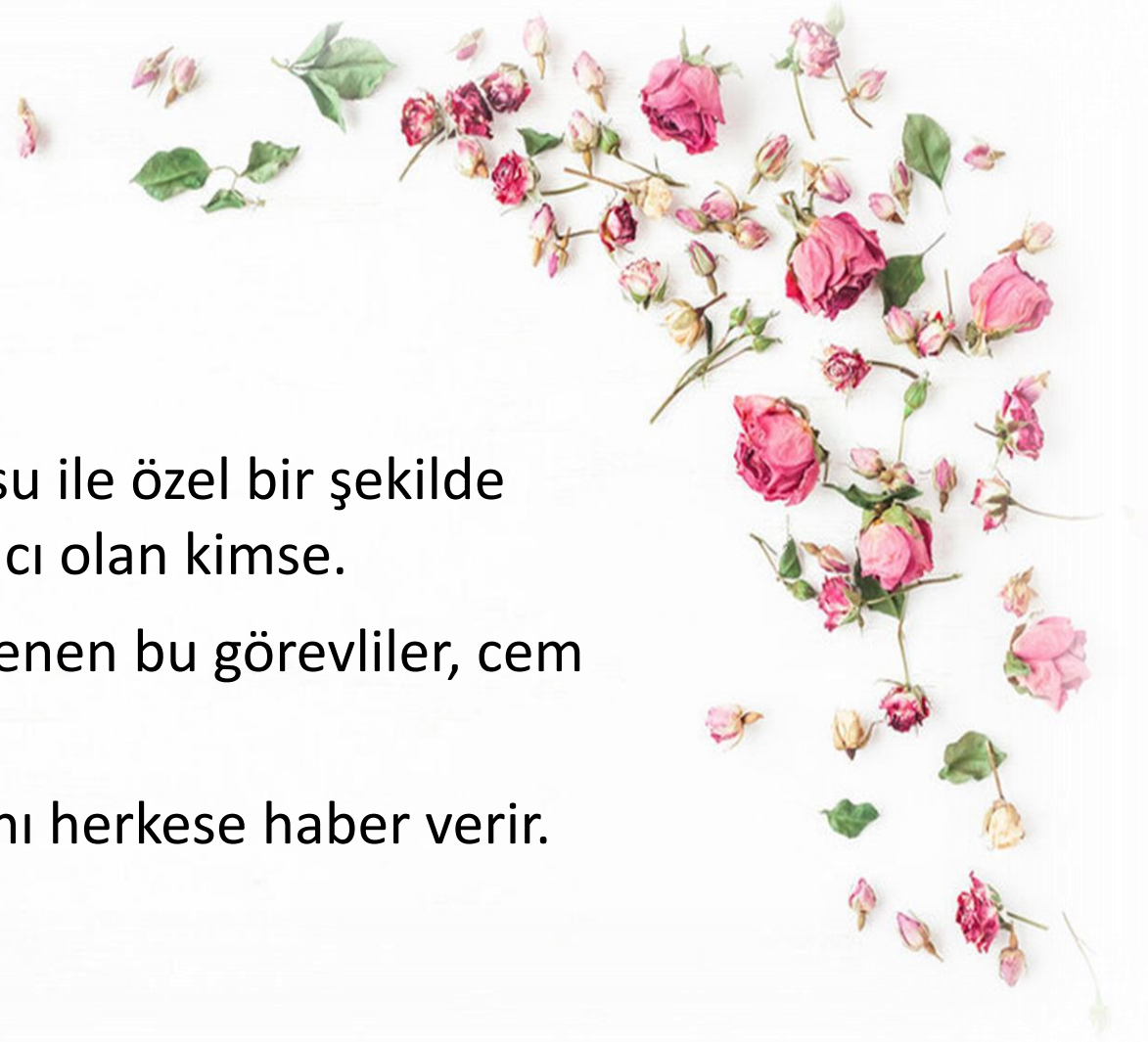
Alevilik-Bektaşilik

Cemde On İki Hizmet

İbrikçi: Ceme gelenlerin su ile özel bir şekilde temizlenmelerine yardımcı olan kimse.

Pervaneci: Semahçı da denen bu görevliler, cem sırasında semah döner.

Peykçi: Cemin yapılacağını herkese haber verir.

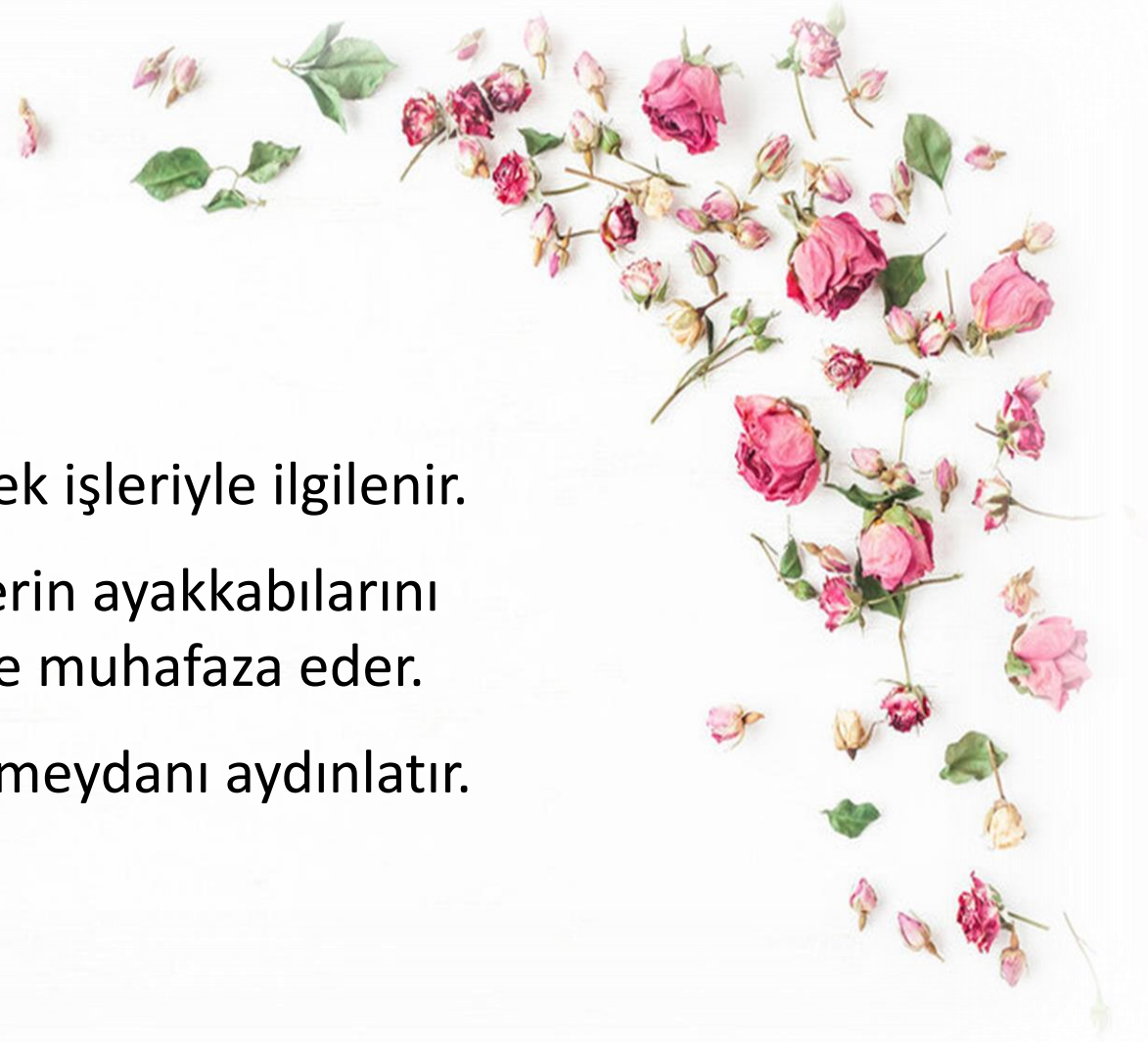
Alevilik-Bektaşilik

Cemde On İki Hizmet

Lokmacı: Kurban ve yemek işleriyle ilgilenir.

İzникçi: Cemevine gelenlerin ayakkabılarını düzenler ve belli bir yerde muhafaza eder.

Çerağcı: Mumu yakar ve meydanı aydınlatır.

Alevilik-Bektaşilik

Semah:

- **Semah**, cem esnasında müzik eşliğinde yapılan bir tür tasavvufi rakstır.
- Semah dönülürken bu semahlar için bestelenen deyiş ve nefesler okunur.
- Semahlarda el ele tutuşulmaz ve kesinlikle mürşide arka dönülmez.
- Semah sonunda dede, semahçılara dua eder.

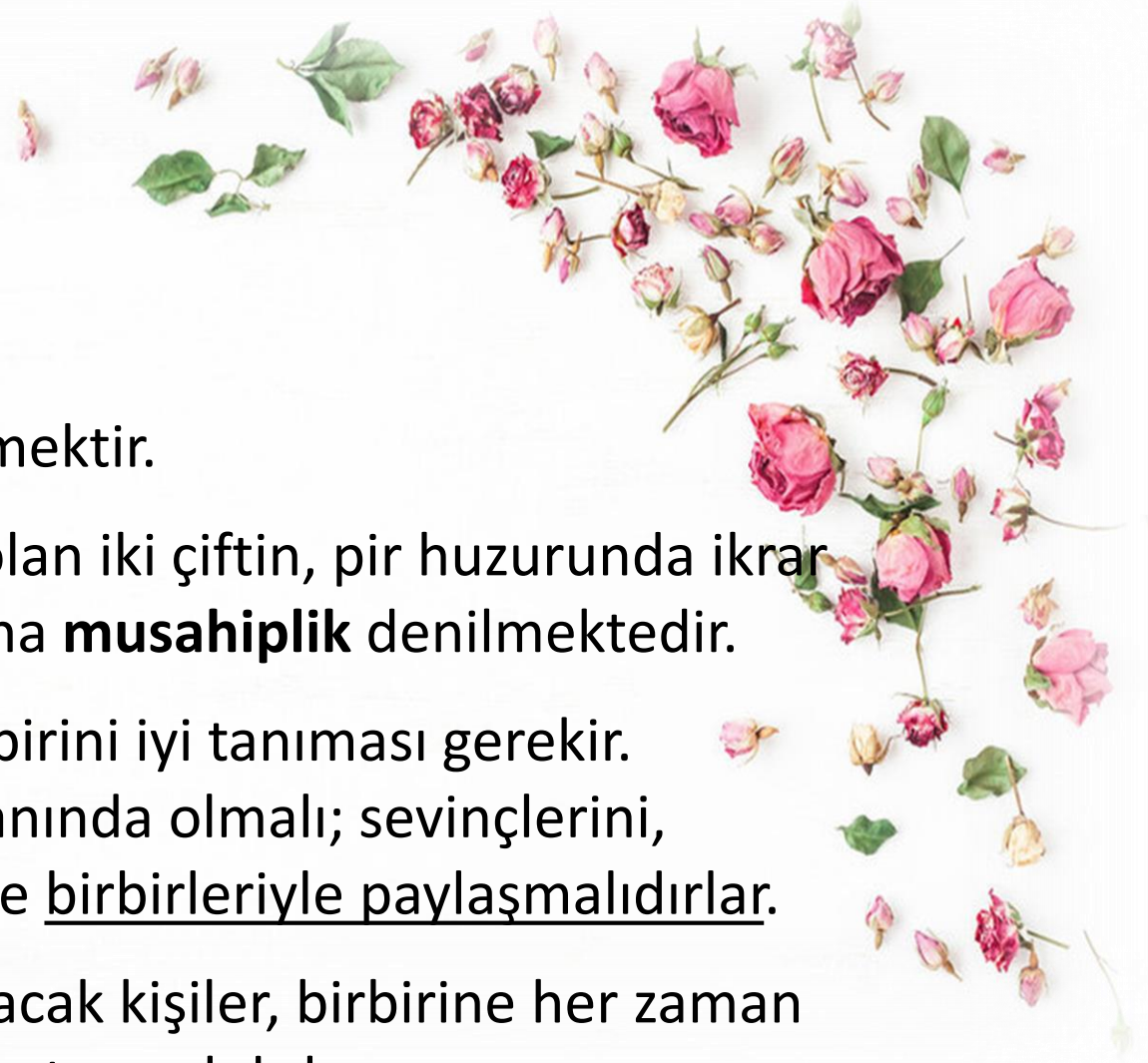

Alevilik-Bektaşilik

Musahiplik:

- Musahip, yol arkadaşı demektir.
- Alevilik-Bektaşilikte, evli olan iki çiftin, pir huzurunda ikrar verip yol kardeşi olmalarına **musahiplik** denilmektedir.
- Musahip olan çiftlerin birbirini iyi tanması gerekir. Her zaman birbirlerinin yanında olmalı; sevinçlerini, sıkıntılarını herkesten önce birbirleriyle paylaşmalıdırlar.

Bunun için de musahip olacak kişiler, birbirine her zaman bulaşabilecek kadar yakın oturmalıdırlar.

Alevilik-Bektaşilik

Musahiplik:

- Musahip olacak kişiler, musahipliğin gereklerini yerine getireceklerine dair dedenin ve cemde bulunanların huzurunda söz verirler.

Cemi yöneten dede, musahip olacak kişilere çeşitli Kur'an ayetlerini okur, sorumluluklarını hatırlatır ve kendilerinden söz alır.

- Alevilik-Bektaşilikteki musahiplik, muhacir ve ensar arasındaki kardeşlik anlayışına dayanmaktadır.

Alevilik-Bektaşilik

Razılık ve Kul Hakkının Sorulması:

- Alevilik-Bektaşilikte kul hakkı ile Allah'ın (c.c.) huzuruna gitmemek çok önemlidir.

Herkesin, Cenab-ı Hakk'ın (c.c.) huzuruna tertemiz gitmesi esastır.

Alevilik-Bektaşilikte, üzerinde kul hakkı olanlar, insanlara zulmedenler ceme katılamazlar.

Bu sebeple kul hakkı yiyenlerin, birbirlerine zulmedenlerin cem başlamadan helalleşmeleri, gerekir.

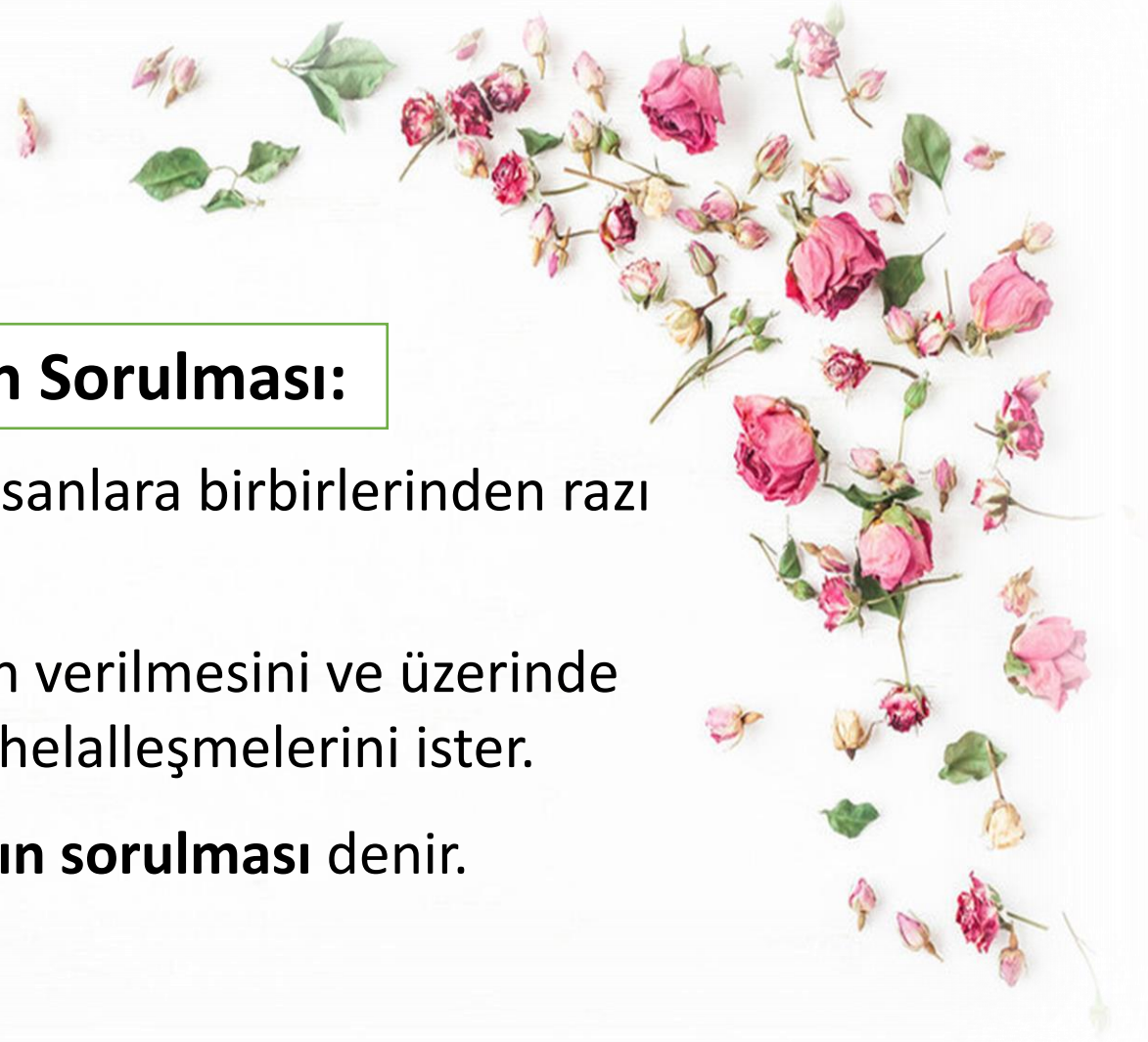
Alevilik-Bektaşilik

Razılık ve Kul Hakkının Sorulması:

- Dede, cem başlamadan insanlara birbirlerinden razı olup olmadıklarını sorar.

Hak sahiplerinin haklarının verilmesini ve üzerinde hak olanların birbirleriyle helalleşmelerini ister.

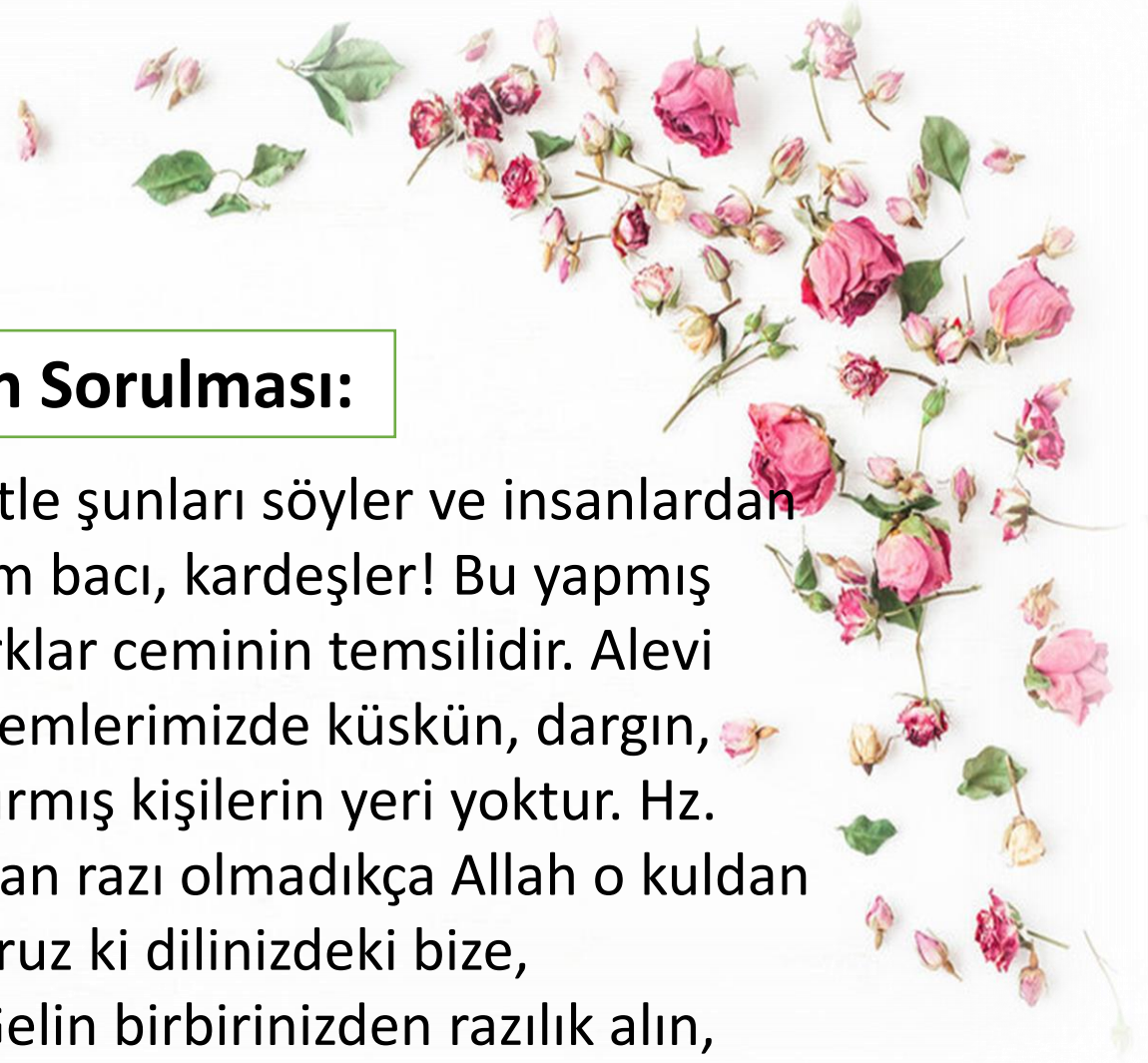
Buna **razılık ve kul hakkının sorulması** denir.

Alevilik-Bektaşilik

Razılık ve Kul Hakının Sorulması:

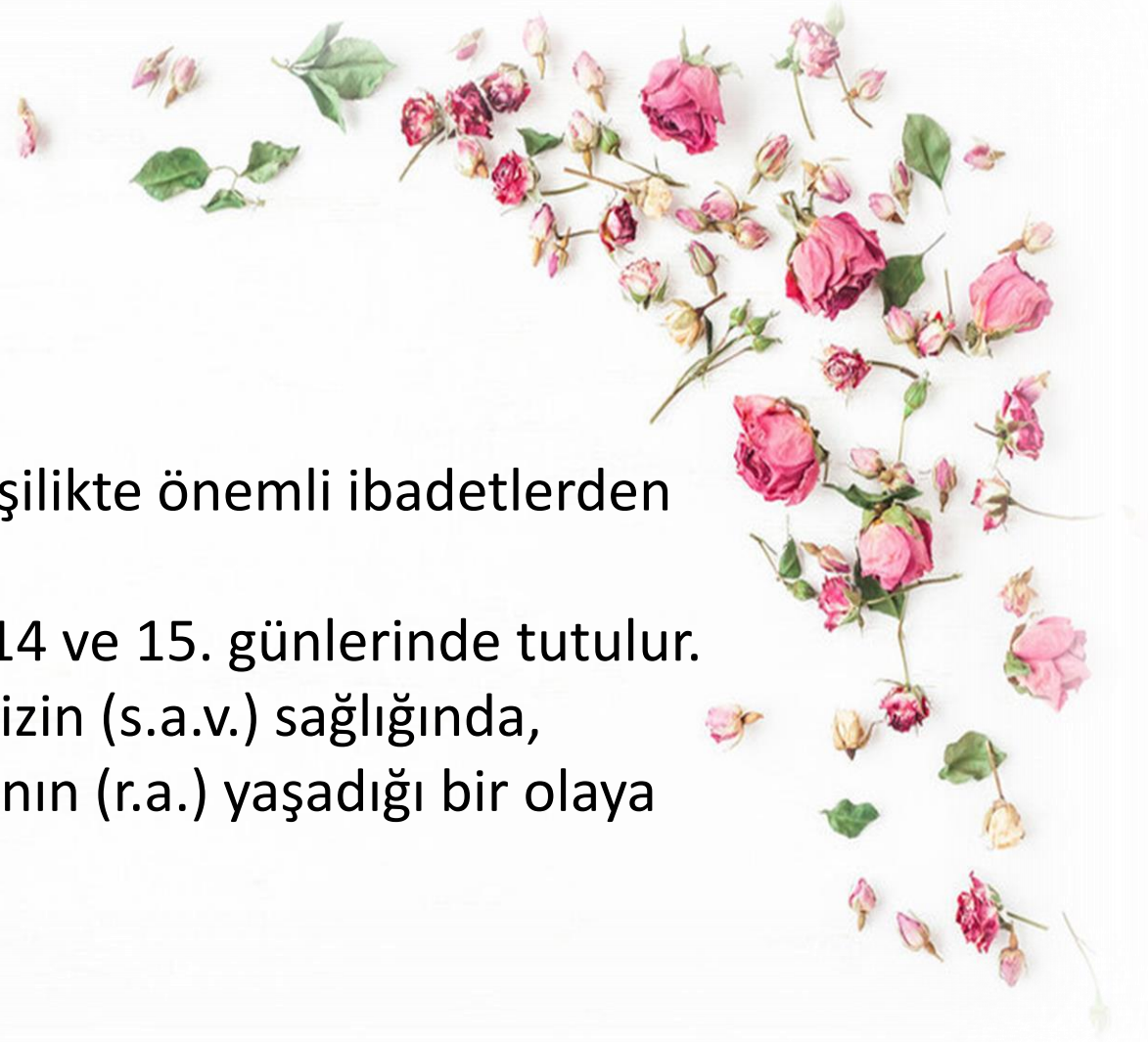
- Dede, ceme başlarken özetle şunları söyler ve insanlardan razılık alır: “Mümin, Müslim bacı, kardeşler! Bu yapmış olduğumuz cemlerimiz, kırklar ceminin temsilidir. Alevi inanç ve felsefesine göre cemlerimizde küskün, dargın, alacaklı, verecekli, gönül kırmış kişilerin yeri yoktur. Hz. Ali'nin dediği gibi 'Kul kuldan razı olmadıkça Allah o kuldan razı olmaz.' Onun için diyoruz ki dilinizdeki bize, gönlünüzdeki size kalsın. Gelin birbirinizden razılık alın, barışın ki emeğiniz boşa gitmesin.

Alevilik-Bektaşilik

Hızır Orucu:

- Hızır orucu, Alevilik-Bektaşilikte önemli ibadetlerden biridir.
Bu oruç, şubat ayının 13, 14 ve 15. günlerinde tutulur. Hızır orucu, Peygamberimizin (s.a.v.) sağlığında, Hz. Ali (r.a.) ve Hz. Fâtıma'nın (r.a.) yaşadığı bir olaya dayandırılır.

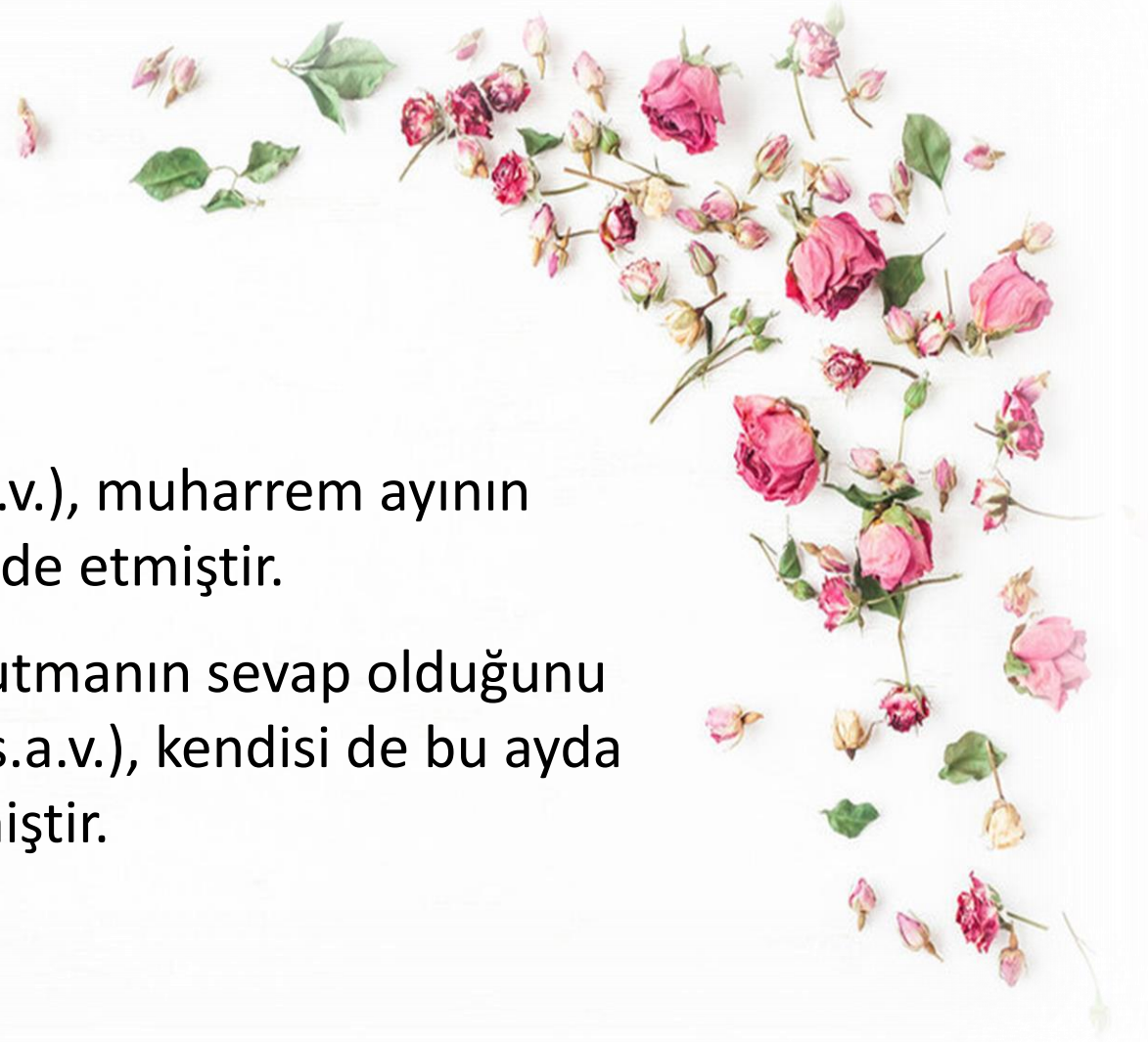

Alevilik-Bektaşilik

Muharrem Orucu:

- Peygamber Efendimiz (s.a.v.), muharrem ayının “Allah’ın ayı” olduğunu ifade etmiştir.

Muharrem ayında oruç tutmanın sevap olduğunu belirten Hz. Peygamber (s.a.v.), kendisi de bu ayda oruç tutmaya önem vermiştir.

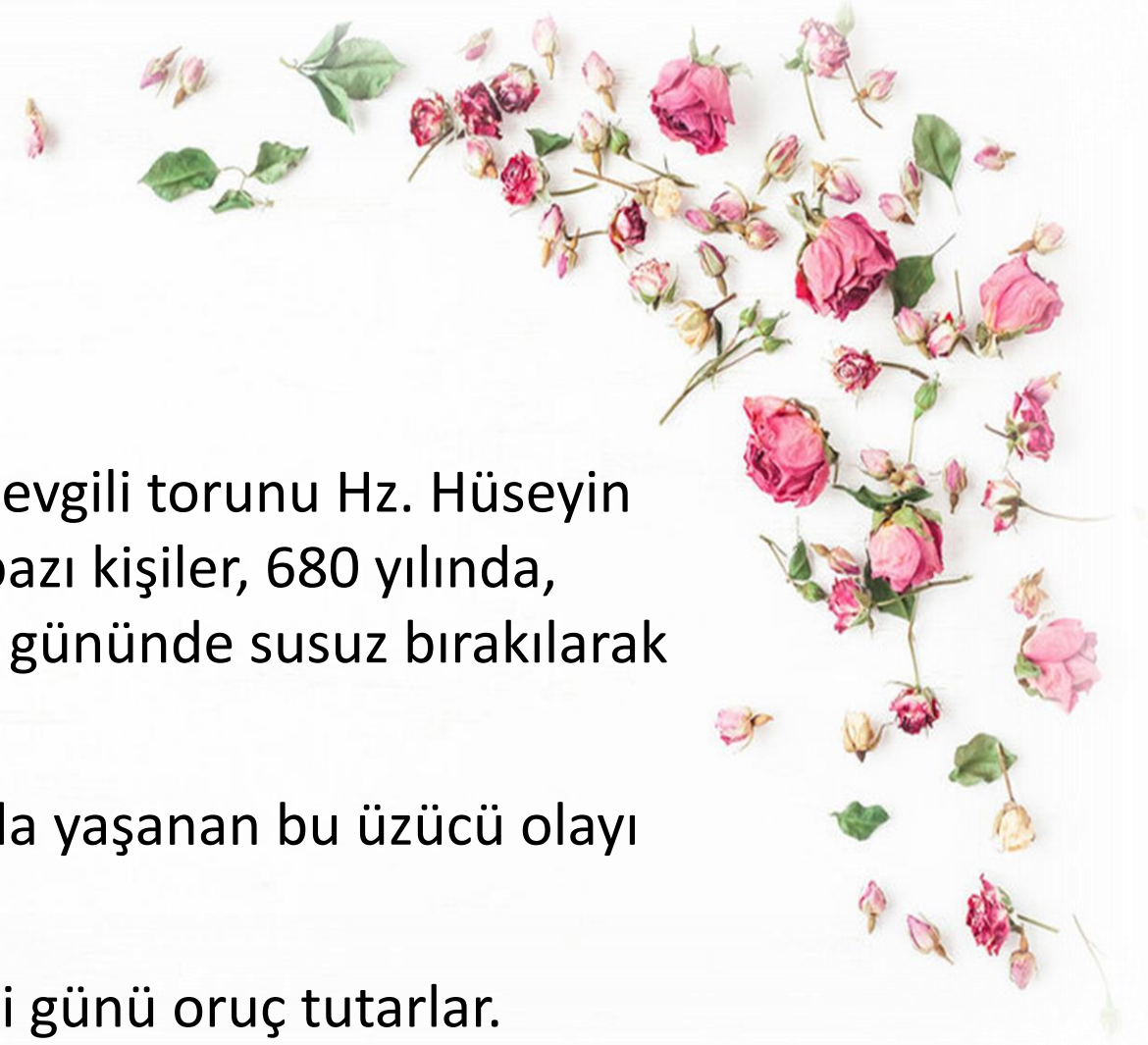
Alevilik-Bektaşilik

Muharrem Orucu:

- Peygamberimizin (s.a.v.) sevgili torunu Hz. Hüseyin (r.a.) ve onun ailesinden bazı kişiler, 680 yılında, muharrem ayının onuncu gününde susuz bırakılarak şehit edilmiştir.

Alevi-Bektaşiler, Kербela'da yaşanan bu üzücü olayı her yıl matemle anarlar.

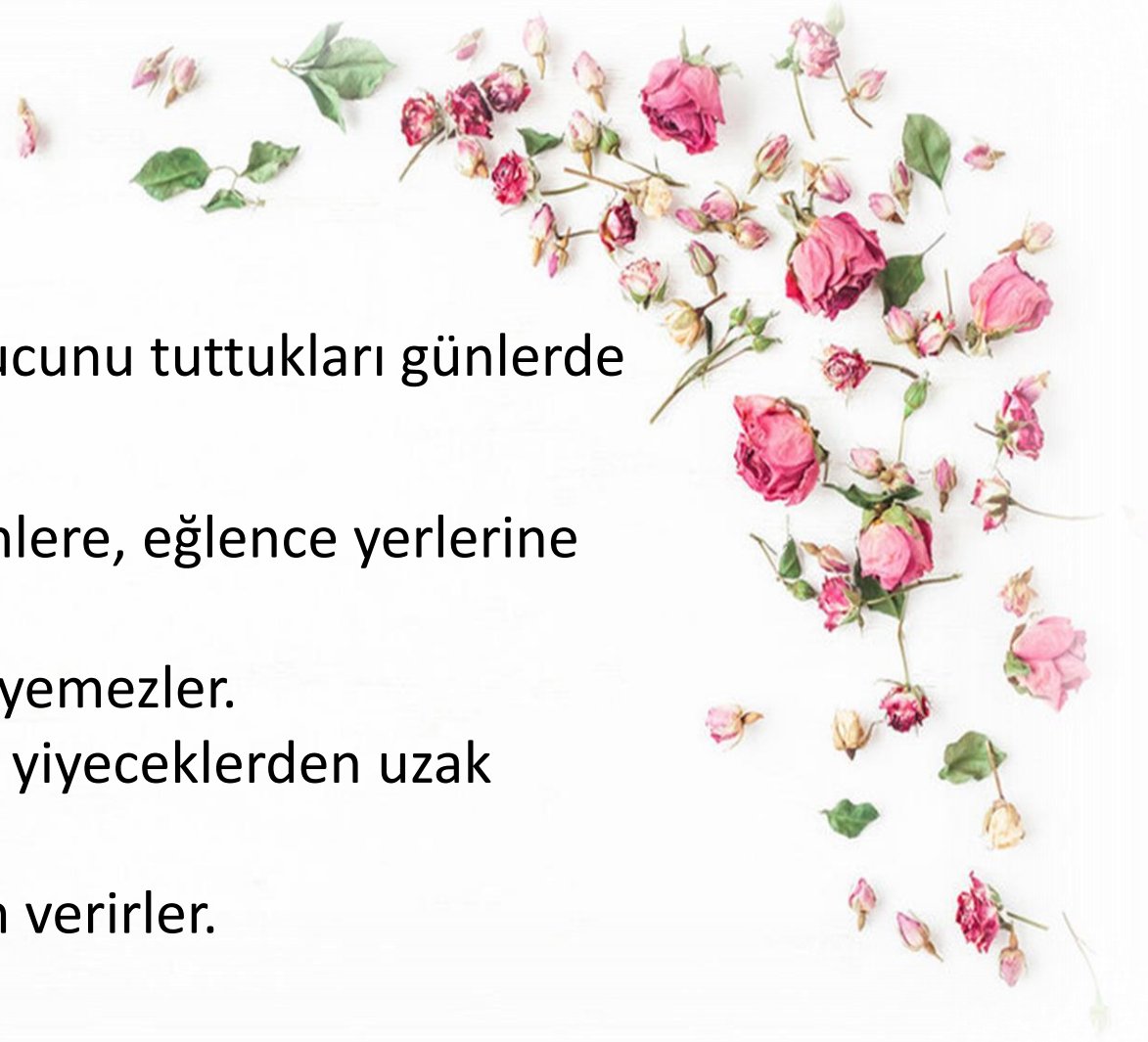
Muharrem ayının ilk on iki günü oruç tutarlar.

Alevilik-Bektaşilik

Muharrem Orucu:

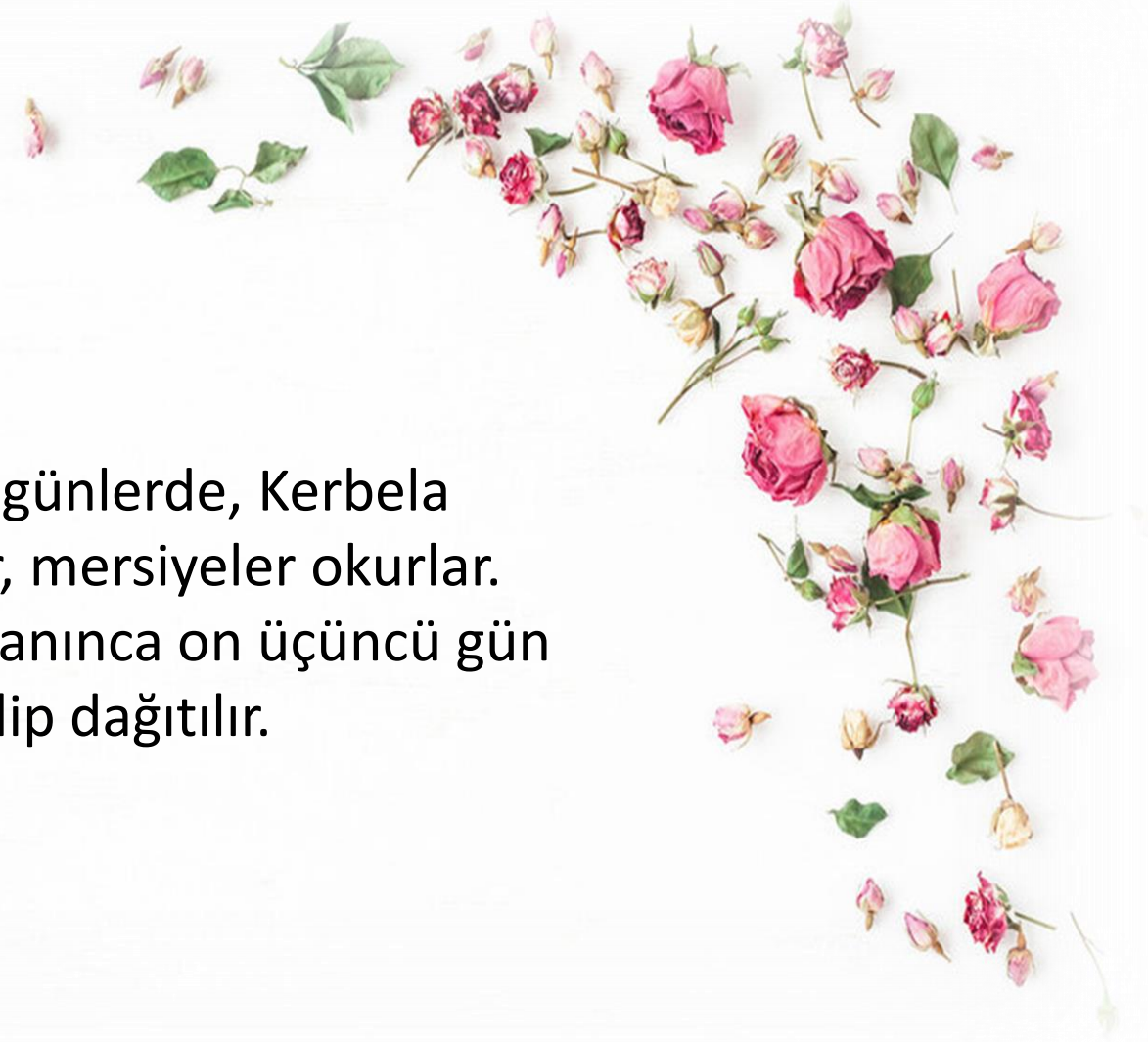
- Alevi-Bektaşiler, muharrem orucunu tuttıkları günlerde muharrem yası da tutarlar.
  - Düğün ve nişan yapmaz, düğünlere, eğlence yerlerine gitmezler.
  - Su içmez, fazla sulu yiyecekler yemezler.
  - İştahlarının çektiği lezzet verici yiyeceklerden uzak dururlar.
  - Sakal tıraşı olmamaya da önem verirler.

Alevilik-Bektaşilik

Muharrem Orucu:

- Muharrem orucu tutulan günlerde, Kербela olayının anlatıldığı eserler, mersiyeler okurlar. Muharrem orucu tamamlanınca on üçüncü gün kurban kesilir, aşure pişirilip dağıtılır.

Alevilik-Bektaşilik

Gülbank:

- Alevi-Bektaşi kültüründe çeşitli vesilelerle yapılan dualara gülbank denilmektedir.
- Gülbanklar; yapılacak işin hayırlı, uğurlu olması veya sağlık, esenlik, başarı dilemek amacıyla yapılır. Gülbanklar, kalıplaşmış bir ifade tarzıyla Allah'a (c.c.) yalvarıp yakarmayı dile getiren dua metinleridir.

Alevilik-Bektaşilik

Gülbank:

- Alevi-Bektaşi kültüründe çeşitli lokma ve sofrada dua örnekleri vardır. Örneğin yemek ortaya gelirken şöyle denir:

“Allah Allah! Evvel Allah diyelim. Kadim Allah diyelim. Geldi Hak lokması, Hak versin biz yiyelim. Demine huu diyelim. Allah, eyvallah, nefes pirdedir huu..”

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

1- İslam düşüncesindeki yorum biçimleri ve dinin temel alanları ile ilgili olarak verilen kavram örüntüsü:

- İtikadî → Ahirete iman → İnanç
- Fıkhî → - - - - - → İbadet
- Tasavvufî → - - - - - → Ahlak

Buna göre boşluklara sırasıyla aşağıdakilerden hangileri gelebilir?

- A) Abdest -Tevazû
- B) Umre - Eş'arîlik
- C) Tevhid - Hac
- D) Dürüstlük - Mevlevilik

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

2- Aşağıdakilerden hangisi itikadî mezheplerin konusudur?

- A) Ticari ilişkiler
- B) Meleklerin özellikleri
- C) Orucu bozan durumlar
- D) D) Namazın kılınış şartları

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

- 3- • Hanefîlik
- Malikîlik
  - Şâfiîlik
  - Hanbelîlik

İsimleri verilen mezhepler;

I. İbadetler nasıl yapılmalıdır?

II. Tevhit inancı nedir?

III. Nefis nasıl terbiye edilir?

sorularından hangilerine cevap bulmaya çalışır?

A) Yalnız I.

B) Yalnız II.

C) I ve II.

D) II ve III.

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

4- İslam dini birbirinin tamamlayıcısı ve devamı niteliğinde olan üç temel esastan oluşur. Bu esaslardan en önemlisi Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmektir. Allah'ın müminlerden yerine getirmesini istediği namaz, zekât ve oruç gibi bazı uygulamalar ise dinin diğer bir alanını oluşturur. Ayrıca kişinin sözlerini ve davranışlarını güzelleştirmesi, insan başta olmak üzere diğer varlıklara karşı saygılı ve merhametli olması bu iki alanın bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Metinde sırasıyla dinin hangi esaslarından söz edilmiştir?

- A) Ahlak - İnanç - İbadet
- B) İnanç - İbadet – Ahlak
- C) İbadet - Ahlak - İnanç
- D) İnanç - Ahlak - İbadet

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

5- Alevi-Bektaşî kültüründe gönül, “Allah’ın evi” kabul edilir. Bu nedenle gönül kırmaktan kaçınmak, insanlara sevgi ve saygı göstermek önemli bir esastır.

Bu metnin düşüncesi ile aşağıdaki sözlerden hangisi ilişkilendirilemez?

- A) Bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil.
- B) Ben gelmedim kavga için, benim işim sevgi için.
- C) Görelim Mevla’m neyler, neylerse güzel eyler.
- D) İncinsen de incitme.

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

6- Hz. Peygamber Medineli ensar ile inançları uğruna bütün maddi varlıklarını Mekke'de bırakarak Medine'ye hicret eden muhacirleri kardeş ilan etti. Medineli Müslümanlar, Mekkeli kardeşlerinin sıkıntılarını gidermek için her türlü fedakârlığı yaptılar. Onlara evlerini, sofralarını, kalplerini açtılar. Eşine az rastlanır bir kardeşlik örneği göstererek sonraki kuşaklara da örnek oldular.

Bu metinde sözü edilen uygulama Alevilik-Bektaşilikteki hangi geleneğin ortaya çıkmasında etkili olmuştur?

- A) Cem
- B) Semah
- A) Gülbenk
- B) Musahiplik

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

7- Tasavvuf; insanın kötü huylarını terk edip iyi huylar edinmesini ve ruhunun olgunlaşmasını esas alan bir düşünce biçimi, hayat tarzıdır.

Buna göre tasavvufî yorumların ortaya çıkması ve yaygınlaşmasında;

I. “Şüphesiz bir her şeyi bir ölçüye göre yarattık.” (Kamer suresi, 49. ayet)

II. “İmanı olgun olan mü’min, ahlâkı en güzel olandır.” (Hadis-i Şerif)

III. “Nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir.” (Şems suresi 9. ayet)

IV. “İşçiye ücretini teri kurumadan veriniz.” (Hadis-i Şerif)

Ayet ve hadislerinden hangilerinin daha etkili olduğu söylenebilir?

A) I ve II.

B) II ve III.

C) I ve IV.

D) III ve IV.

BU DERSİMİZDE NELER ÖĞRENDİK ?

Tasavvufi yorum biçimlerinden;

Alevilik – Bektaşilik

hakkında bilgi sahibi olduk.

Hazırlayan
Mehmet Akif ARKLAN